

NASTAVA PRIRODE I DRUŠTVA - PROSTOR INTEGRACIJE KONKRETNIH ISKUSTAVA DJETETA

Tamara KISOVAR IVANDA

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
Sveučilište u Zadru, Zadar
tivanda@unizd.hr

UDK: 37.091.214:3/5=163.42

Sažetak

U pedagoškoj javnosti katkad susrećemo stav da u nastavi Prirode i društva dolazi do mehaničkog i sukcesivnog spajanja tema iz predmetne nastave, koju susrećemo u višim razredima osnovne škole. Primjerice, teme koje se odnose na orijentaciju u prostoru, orijentaciju u vremenu, teme usmjerene prema različitim životnim zajednicama i sl. Nastavni predmet Priroda i društvo promiče višeperspektivno i integrirano prožimanje sadržaja iz prirodnog i društvenog okruženja djeteta u kojemu djetetu treba omogućiti što više različitih konkretnih iskustava. Omogućiti djetetu integrirano spoznavanje svijeta u kojemu živi, istraživački i na temelju što više različitih višeosjetilnih iskustava, znači stvoriti prostor u kojem se može slobodno razvijati. Postoji bojazan da u procesu promjene statusa nastavnog predmeta Priroda i društvo i fragmentiranju predmetnih područja dolazi do zamjene načela primarne razine osnovnoškolskog obrazovanja onima iz predmetne nastave.

KLJUČNE RIJEČI: predmet Priroda i društvo, integrirano prožimanje sadržaja, višeperspektivno prožimanje sadržaja

Uvod

Nastavom se u primarnom stupnju osnovnoškolskog obrazovanja učenicima omogućava cjelovit pristup vlastitom okruženju. Stoga je primarno obrazovanje usmjereno na djelovanje i povezano sa životnom stvarnosti. U tom smislu, nastava Prirode i društva ima središnje značenje jer potiče učenike na bavljenje vlastitim društvenim, kulturnim, tehničkim i prirodnim okruženjem kako bi se oni u svojoj životnoj stvarnosti mogli snaći, kako bi je mogli oblikovati na individualnoj razini, sustavno i refleksivno proučavati i tako stjecati preduvjete za kasnije učenje.

Priroda i društvo interdisciplinarni je nastavni predmet (De Zan, 2005; Pletenac 1991; Bezić, 1973; Kisovar-Ivanda, 2022.; Letina, 2020). Njegovo najaktualnije

određenje susrećemo u Kurikulumu nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole u Republici Hrvatskoj (Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, 2019), prema kojemu je Priroda i društvo interdisciplinarni nastavni predmet koji integrira znanstvene spoznaje prirodoslovnoga, društveno-humanističkog i tehničko-informatičkog područja. U istom se dokumentu ističe da učenje i poučavanje nastavnog predmeta Priroda i društvo usmjerava učenika na: postavljanje pitanja o prirodi i promjenama koje se zbivaju oko nas, otkrivanje povezanosti i međuovisnosti procesa i pojava u prirodnom i društvenom okruženju, istraživanje i brigu za svijet u kojemu živi, spoznavanje sebe i odnosa čovjeka prema drugima i prema okolišu, informiranje, kritičko mišljenje i odgovorno djelovanje, poštovanje jednakosti i prava svih ljudi te prihvaćanje različitosti.

Priroda i društvo kao interdisciplinarni nastavni predmet

Definiranje pojma interdisciplinarnosti pretpostavlja prethodno definiranje pojma **znanstvene discipline**. Tako Repko (2008) navodi kako znanstvene discipline predstavljaju grane učenja ili korpuse znanja čiji ih definiraju elementi, poput fenomena, pretpostavki, epistemologije, koncepata, teorija i metoda, razlikuju od ostalih formi znanja. U svojem etimološkom objašnjenju termina disciplina Krishnan (2009) ističe kako riječ dolazi od latinskog oblika riječi *discipulus* što znači 'učenik', odnosno *disciplina* što znači 'učenje'. Ovi pojmovi mogu u različitim kontekstima imati semantički vrlo raznolika značenja poput: učenja, treninga, podređivanja, autoriteta, kontrole, samokontrole i ponašanja, a kao glagol može značiti učiti nekoga da slijedi skup pravila.

Definiranje pojma znanstvenih disciplina omogućava nam potom i definiranje **interdisciplinarnosti** u pristupu tim disciplinama. Temeljnu odrednicu interdisciplinarnog pristupa predstavlja „integracija raznih informacija, podataka, tehnika, perspektiva, koncepata i teorija iz dvije ili više disciplina“ (Repko, 2008: 11). Termin je semantički određen prefiksom inter- (što znači među ili između) i odnosi se na domenu znanosti koja se oblikuje između postojećih akademskih disciplina. Ta složena domena predstavlja prostor susreta i prožimanja različitih znanstvenih disciplina, kao i stvaranje nove domene znanja koja se oblikuje između disciplina u procesu integracije njihova znanja. Cilj interdisciplinarnosti nije osporavanje postojećih akademskih disciplina, nego proširenje znanja kroz izgradnju novih domena znanosti.

Nastavni predmet Priroda i društvo, utemeljen je na interdisciplinarnom pristupu te integrira znanstvene spoznaje prirodoslovnoga, društveno-humanističkog i tehničko-informatičkog područja. **Prirodne znanosti** poput kemije, fizike,

biologije te prirodoslovnih aspekata geografije uvode učenika u istraživanje i spoznavanje prirode. **Društvene i humanističke znanosti** poput povijesti, sociologije, filozofije, ekonomije, društvenih aspekata geografije te politologije uvode učenika u život ljudi i društvene odnose koji se temelje na uvažavanju i prihvaćanju ljudske prirode. U samom procesu učenja i poučavanja nastavnog predmeta Priroda i društvo bitne su i **spoznaje tehničko-informatičkog područja** (Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, 2019) što uključuje pravilnu, sigurnu i svrsishodnu uporabu različitih oblika tehnologije, a posebice informacijsko-komunikacijske tehnologije kao i stjecanje znanja, razvijanje vještine i umijeća uporabe tehničkih i informatičkih proizvoda u svakodnevnom životu. Usvajajući koncepte navedenih područja interdisciplinarno i integrirano učenik razvija s njima povezane kompetencije promičući tako ne samo svoje snalaženje u svojem prirodnom i društvenom okruženju nego i kao slobodno misleće biće promišlja i mijenja svoje djelovanje i položaj u istome tom okruženju. U skladu s time, naglašava Anđić (2022), u fokusu nastavnog procesa Prirode i društva i metodološki i metodički nalazi se istraživački pristup.

Okvirne tematske perspektive nastave Prirode i društva

Nastava se Prirode i društva oblikuje u povezanosti sa životnim iskustvom i interesima djece te nastavnim predmetima koji će biti dio kurikuluma u višim razredima osnovne škole (povijest, zemljopis, priroda, biologija, kemija, fizika, informatika). Upravo zato perspektivni okviri sadržavaju koncepte iz različitih perspektiva:

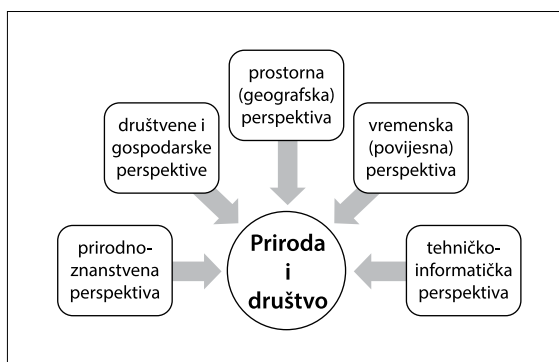
- prirodno-znanstvene
- društvene i gospodarske
- prostorne
- povijesne i
- tehničko-informatičke.

Perspektive ne tumačimo odvojeno i nezavisno jednu od druge. Zadaća je nastave Prirode i društva svrhovito umrežavanje sadržaja i perspektivama odgovarajućih metoda poučavanja kako bi se shvatile korelacije među njima u svim njihovim dimenzijama. Ideju umrežavanja uočavamo i u konceptualnom ustroju Kurikuluma nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole u Republici Hrvatskoj (Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, 2019). Prema Carey (1991), koncepti se definiraju kao apstraktne ideje ili opći pojmovi koje rabimo u govoru i mišljenju.

Oni imaju važnu ulogu u svim aspektima spoznaje. Koncepti mogu biti hijerarhijski organizirani. Pritom se koncepti više razine nazivaju *nadređenima*, niže razine *podređenima*, a najlakše se kategoriziraju na *osnovnoj* ili *srednjoj razini*. Primjerice, koncept na osnovnoj razini bio bi stolica, njemu nadređeni namještaj, a podređeni drvena stolica.

Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo obuhvaća koncepte: Organiziranost svijeta oko nas (oznaka A), Promjene i odnosi (oznaka B), Pojedinaac i društvo (oznaka C) te Energija (oznaka D). Koncepti se međusobno prožimaju pružajući učniku mogućnost da različitim sadržajima i aktivnostima u svakom razredu neprestano nadograđuje njihovo razumijevanje. Svaki od koncepata u sebi integrira više različitih nižih razina koje su ključne za razumijevanje cjeline.

Osnova metodičke koncepcije perspektivnog okvira jest formulacija područja susreta, propitivanja, istraživanja i prožimanja učeničkih iskustava s jedne strane i znanja pojedinih znanstvenih disciplina s druge strane. Dva pola tako formuliranog područja trebaju se kontrolirati i verificirati, ali i međusobno dopunjavati u procesu metodičkog odabira. Usmjerenost na dječja iskustva ograničava rizik da nastavni proces vodi do manje iskustvenih pojmova i načela. Uvažavanje zahtjeva sadržaja znanstvenih disciplina, ugrađenih u temelje ovoga nastavnog predmeta, smanjuje rizik da će se lekcije ograničiti na trivijalnosti i svakodnevno znanje djece. Pojedini perspektivni okviri stoga konkretiziraju obrazovno relevantne znanstvene sadržaje.

PRIKAZ 1. Okvirne tematske perspektive nastave Prirode i društva

Prirodno-znanstvena perspektiva

Prirodno-znanstvena se perspektiva učenja u nastavi Prirode i društva nalazi u području pedagoškog prožimanja učeničkog doživljaja i tumačenja prirodnih pojava i sadržaja i metodoloških paradigmi prirodnih znanosti. Na našu percepciju i tumače-

nje okoline uvelike utječu prirodne znanosti i njihova metodologija spoznaje. Djeca prirodu doživljavaju diferencirano, na različite načine i na individualnoj razini opažaju prirodne pojave. Spoznajnim zahvaćanjem u jednostavne biološke, kemijske i fizikalne veze mogu se protumačiti prirodni fenomeni i započeti odgovorno korištenje prirode (Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, 2019; Gesellschaft für Didaktik des Sachunterrichts, 2013). U tom kontekstu, spoznajno zahvaćati znači:

- opažati, prepoznati i rješavati probleme u odnosu čovjeka i prirode
- otkriti na elementarnoj razini posebnosti živog svijeta
- ispitati svojstva tvari i objasniti transformacije tvari
- ispitati prirodne pojave s obzirom na znanstvene zakonitosti
- razviti znanstvene postupke i prepoznati proceduralni tijek stjecanja znanja istraživačkom nastavom.

Društvene i gospodarske perspektive

Društvene, kulturološke i gospodarske perspektive u nastavi Prirode i društva usmjerene su prema području pedagoškog prožimanja iskustava zajedničkog života koja su dostupna djeci i metodoloških paradigmi iz perspektive društvenih i kulturnih znanosti. Ljudi žive zajedno u društvu. Oni svoj život oblikuju u javnoj i privatnoj sferi u različitim političkim, socijalnim, kulturnim, ekonomskim, povijesnim, geografskim i etničkim uvjetima. Svi ljudi imaju istovremeno zajedničke i različite mogućnosti i interese, način života i obrazac tumačenja. Prema Gesellschaft für Didaktik des Sachunterrichts (2013) konstruktivno suočavanje s takvim razlikama i odgovorno postupanje tijekom tog suočavanja izazov je za orijentaciju u suočavanju sa sobom i s drugim ljudima.

Da bi se razumjeli ovi odnosi i potaknulo smisleno i na stvarni život usmjereno učenje društvenih sadržaja, u nastavi Prirode i društva poželjno je:

- razvijati socijalnu kulturu življenja i rada
- odgovorno se ponašati u javnom i privatnom okruženju, kao i u okruženju donošenja gospodarskih odluka
- razvijati integritet, osobni i nacionalni identitet, oblikujući pozitivan odnos prema sebi i drugima
- razvijati svijest o različitosti i poštovanje svih ljudi
- prepoznati prednosti i opasnosti kulturne i medijske rekonstrukcije stvarnosti.

Prostorna (geografska) perspektiva

Prostorna se perspektiva učenja u nastavi Prirode i društva nalazi u području pedagoškog prožimanja prostornih uvjeta koje učenici doživljavaju i sadržajnih i metodoloških paradigmi geografije kao znanosti. Prostor je osnovna dimenzija iskustva. Ljudi u početku doživljavaju prostore kao stvarnost. Oni istražuju prostore i orijentiraju se u njima. Geografska perspektiva pomaže razumijevanju prostora kao stvorenih, promjenljivih, prilagodljivih i upotrebljivih i pokreće odgovornost za održavanje, njeгу i promjenu prostora (Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, 2019; Gesellschaft für Didaktik des Sachunterrichts, 2013).

U nastavi se Prirode i društva razvijaju znanja i vještine s ciljem kompetentnog pristupa dimenziji prostora:

- učenici se orijentiraju u prostoru; promatraju prostor i koriste se skicama i kartama, zračnim fotografijama i satelitskim snimkama
- uočavaju da javni i privatni prostori formiraju individualni i društveni okvir za život ljudi
- uočavaju da prirodni čimbenici djeluju u prostoru i da se u njemu odvijaju prirodni procesi te da je prostor već strukturiran prirodnim uvjetima i procesima
- povezuju spoznaje koje upućuju na zaključak da su prostor u prošlosti kulturološki osmislile mnoge generacije te da su ljudi odgovorni za oblikovanje i promjenu prostora
- uočavaju da ljudi žive u prostorima kojima se koriste i dizajniraju ih u skladu sa svojim odlukama vođeni potrebama i vrijednostima, mogućnostima i vještina
- ljudi se kreću prostorom, razmjenjuju sirovine i proizvode (trgovinski odnosi); da bi to postigli, grade prometnice ili se koriste prirodnim uvjetima za različite vrste prometa.

Vremenska (povijesna) pespektiva

Povijesna/vremenska perspektiva učenja u nastavi se Prirode i društva nalazi u području pedagoškog prožimanja učeničkog iskustva doživljaja vremena i sadržajnih i metodoloških paradigmi povijesti kao znanosti. Uključuje vremenski slijed usvajanja znanja, nastanka tehničkih artefakata, institucija, tradicijskih običaja i normi, društvenih odnosa kao nešto što je stvoreno u prošlosti, što možemo promatrati u sadašnjosti i što se može mijenjati u budućnosti.

U nastavi se Prirode i društva razvijaju znanja i vještine s ciljem kompetentnog pristupa dimenziji vremena:

- učenici prikazuju vremenski slijed događaja, prikazuju i smještaju događaje na vremensku crtu, objašnjavaju važnost organiziranja i snalaženja u vremenu, smještaju događaje povezane s neposrednim okruženjem u prošlost, sadašnjost i budućnost (Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, 2019)
- zaključuju da su uvjeti u kojima ljudi danas žive rezultat odluka, postupaka i vještina ljudi koji su živjeli prije nas te da postupci ljudi koji trenutačno žive utječu na mogućnosti djelovanja budućih generacija (svjesnost vremena, svijest o mogućnostima djelovanja)
- uočavaju da ono što su ljudi postigli svojim postupcima nije uvijek ono što su željeli postići (osjećaj odgovornosti).

Tehničko-informatička perspektiva

Tehničko i informatičko obrazovanje u nastavi Prirode i društva odvija se u području prožimanja tehničkih i informatičkih iskustava koja su dostupna učenicima i tehničkih i informatičkih sadržaja tehničkih i informatičkih znanosti. Tehnologija općenito, a onda i informatička tehnologija oblikuju sva područja života suvremenog čovjeka. Ona služi za osiguranje našega životnog standarda, ali ima i izravno nevidljivi destruktivni potencijal. Da bismo mogli razmišljati, biti odgovorni i pomoći oblikovanju humane tehnologije usmjerene prema budućnosti, svi trebaju usvojiti osnovna znanja o tehnologiji i njezinim učincima na ljudski život. Djeca žive u svijetu suvremene tehnologije; oni se njome sve više koriste te se na njih odnose sve pozitivne i negativne posljedice te činjenice. Spoznaje se u nastavi uglavnom svode na znanje i vještine rukovanja tehnologijom. Temeljni funkcionalni odnosi, geneza i učinci tehnologije često ostaju nepoznati, iako postoji interes djece da istražuju i oblikuju njezine funkcije i učinke.

Osnovno tehničko i informatičko obrazovanje, u okviru nastave Prirode i društva, želi operacionalizacijom kurikulumskih ishoda ili očekivanja međupredmetnih tema pomoći učenicima primarnog obrazovanja:

- proširiti svoje praktične tehničke vještine i znanja
- uočiti i objasniti osnovne tehničke funkcijske i djelatne odnose
- promišljati o međuovisnosti između tehnologije i energije te rada i ekonomije
- suočiti se s učincima tehnologije

- sigurno se i odgovorno koristiti tehnologijom u svakodnevnom životu, kao i informacijsko-komunikacijskom tehnologijom za pristup, prikupljanje, obradu i prezentaciju informacija (Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, 2019).

TABLICA 1. Primjer nastavne cjeline u udžbeniku Istražujemo naš svijet 2 s prikazom zastupljenosti tematskih perspektiva (Kisovar-Ivanda, Letina, 2020)

Perspektive	prirodno-znanstvena	društvene i gospodarske	prostorna (geografska)	vremenska (povijesna)	tehničko-informatička
Teme					
NAŠE MJESTO					
Mjesto u kojemu živim		✓	✓	✓	
Krajolik našeg mjesta	✓		✓		
Zanimanja ljudi u mjestu		✓	✓		✓
Vrijednost rada i štednja		✓			✓
Kulturna i prirodna baština našeg mjesta	✓	✓	✓	✓	✓

Kao što je u tablici vidljivo, višeperspektivnost je princip raznolikosti povezanih sadržaja i perspektiva. Razlozi važnosti višeperspektivnog pristupa svijetu u nastavnom predmetu Priroda i društvo mogu se zamisliti iz različitih disciplina: epistemološko-konstruktivističke, kognitivno-psihološke, socijalizacijsko-teorijske, filozofske ili antropološke (Duncker, 2013). Perspektivni okvir zahtijeva izgradnju kompetencija. A sama višeperspektivnost, ističe Köhnlein (2011), omogućava da se pojavnostima u dječjoj stvarnosti pristupa na različite načine, stvarajući početne koncepte na način prilagođen dobi učenika primarnog obrazovanja i dalje ih razvija kao obrazovne vrijednosti, ali i činjeničnu otvorenost za dječje traženje i razmišljanje. Izostanak umrežene višeperspektivnosti može dovesti do negativnih posljedica u samom procesu dječjeg formiranja temeljnih spoznajnih koncepata (Hartinger, 2015, Hardy i sur., 2006). Zaključno treba naglasiti da ovako opisani višeperspektivni pristup rezultira ovladavanjem početnih pristupa i formiranjem koncepata potrebnih za kasnije specijalističke perspektive učenika viših razreda osnovne škole i srednjoškolskih učenika.

Zaključak

Cilj je nastavnog predmeta Priroda i društvo (prema Klewitz, 2011) otvoriti polje koje nazivamo našim „stvarnim svijetom“ za razumijevanje i izgradnju kompetencija. To znači da s djecom mora razraditi početke i mogućnosti pristupa i razumijevanja svijeta koji se konstituiraju u različitim perspektivama. Ove perspektive ili dimenzije pristupa svijetu čine cjelinu integriranog kurikulumu Priroda i društvo.

U procesu promjene statusa nastavnog predmeta Priroda i društvo i fragmentiranja predmetnih područja dolazi do zamjene načela primarne razine osnovnoškolskog obrazovanja onima iz predmetne nastave. U sadašnjem se konceptu prepoznaje nastojanje da se primarno obrazovanje samostalno profilira. Izdvojeni nastavni predmeti usmjereni na tehničku i znanstvenu nastavu, kao i nastavu sadržaja društvenih znanosti potencijalno stavljaju učitelje primarnog obrazovanja i predmetne učitelje u situaciju nedostatne kompetentnosti.

Glavni problem tako usmjerene nastave primarnog obrazovanja je u tome što ono svojim ciljevima i sadržajem nedostavno dopire do djece rane školske dobi. Ono zahtijeva prenošenje znanja i termina specifičnih za supstratne znanosti na kojima se temelje nastavni predmeti u predmetnoj nastavi bez, u ovom radu opisanog, umrežavanja perspektiva te uvođenje u specifične nastavne metode prilagođene starijim učenicima. Postoji bojazan da će se fragmentiranim pristupom propustiti poći od situacije djeteta koje traži i istražuje svoju okolinu cjelovito i višeperspektivno te se na taj način uvodi u znanstvene načine razmišljanja na svojoj dobi prilagođen način.

LITERATURA

- ANĐIĆ, D. (2022). *Istraživačke aktivnosti u nastavi prirode i društva*, Anđić, D. (ur.). Rijeka: Učiteljski fakultet u Rijeci, Sveučilište u Rijeci.
- BEZIĆ, K. (1975). *Metodika nastave prirode i društva*. Zagreb: Školska knjiga.
- CAREY, S. (1991). Knowledge Acquisition: Enrichment or Conceptual Change? In S. Carey and R. Gelman (Eds.), *The Epigenesis of Mind: Essays on Biology and Cognition*, 257–291 Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- DE ZAN, I. (2005). *Metodika nastave prirode i društva*. Zagreb: Školska knjiga.
- DUNCKER, L. (2013). Vielperspektivität. Pristupljeno 18. 2. 2023., <http://www.widderstreit-sachunterricht.de/ebeneII/viel.pdf>
- Gesellschaft für Didaktik des Sachunterrichts – GDSU (2013). *Perspektivrahmen Sachunterricht*. Bad Heilbrunn: Verlag Julius Klinkhardt.
- HARDY, I., JONEN, A., MÖLLER, K., STERN, E. (2006). Effects of instructional support within constructivist learning environment for elementary school students' understanding of „Floating and Sinking“. *Journal of Educational Psychology*, 307–326.
- HARTINGER, A. (2015). Empirische Zugänge. U: Kahlert, J; Fölling-Albers, M.; Götz, M.; Hartinger, A.; Miller, S. i Wittkowske, S. (ur.): *Handbuch Didaktik des Sachunterrichts*. (2. Aufl.). Bad Heilbrunn: Klinkhardt, 47–50.
- KISOVAR-IVANDA, T., LETINA, A. (2020). *Istražujemo naš svijet 2*. Zagreb: Školska knjiga.
- KISOVAR-IVANDA, T. (2022). Children's Integral Cognition of their own Environment and the Trend of Content Fragmentation in the Subject Nature and Society, Nova promišljanja o djetinjstvu, Rethinking Childhood, Cindrić, Maja, Ivon, Katarina, Šimić Šašić, Slavica (ur.). Zadar: Sveučilište u Zadru.
- KLEWITZ, E. (2011). Sachunterricht zwischen Kind und Wissenschaft. *GDSU-Journal*, 21–33.
- KÖHNLEIN, W. (2011). Die Bildungsaufgaben des Sachunterrichts und der genetische Zugriff auf die Welt. *Gesellschaft für Didaktik des Sachunterrichts -Journal* (1).
- KRISHNAN, A. (2009). *What Are Academic Disciplines?*, University of Southampton: National Centre for Research Methods.
- LETINA, A. (2020). Nastava prirode i društva – uvođenje u znanstveni način mišljenja, *Suodnos metodičke teorije i prakse 2*, Kolar Billege, Martina; Cvikić, Lidija (ur.). Zagreb: Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 2020, 14–16.
- Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta Republike Hrvatske (2011). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb: MZOS. Pristupljeno 19. 2. 2023., <http://mzos.hr/datoteke/>

Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf

- Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta Republike Hrvatske (2019). *Kurikulum za nastavni predmet Priroda i društvo za osnovne škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Narodne novine. Pristupljeno 18. 2. 2023., https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_147.html
- PLETENAC, V. (1991). *Osnove metodike nastave prirode i društva*. Zagreb: Školska knjiga.
- REPKO, A. F. (2008). *Interdisciplinary Research – Process and Theory*. London: Sage.

TEACHING NATURE AND SOCIETY – SPACE FOR INTEGRATION OF CONCRETE EXPERIENCES OF THE CHILD

Abstract

In the pedagogical context, we sometimes encounter the attitude that, in the teaching of *Nature and Society*, there is a mechanical and successive merging of topics from the subject teaching, which we encounter in the upper grades of elementary school. For example, these include topics related to orientation in space, orientation in time, topics directed towards different life communities, etc. The subject *Nature and Society* promotes a multi-perspective and integrated networking of content from the child's natural and social environment, in which the child should be provided with as many different concrete experiences as possible. Enabling the child to learn about the world in which they live in an integrated way—both through research and based on as many different multi-sensory experiences as possible—means creating a space in which they can develop freely. In the process of changing the status of the teaching subject *Nature and Society* and fragmentation of the subject areas, the principles of the primary level of elementary school education would be replaced by those of the subject classes in the upper grades of elementary school.

KEYWORDS: *natural and social environment of the child, integrated networking of content, multi-perspective permeation of content*